

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Пантюка Миколи Павловича
на дисертаційну роботу Савченко Людмили Леонідівни
**«Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей
дошкільного віку в Україні (1985 – 2012 рр.)»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки

Соціально-економічні перетворення, які здійснюються в Україні, зумовлюють значні зміни в розвитку системи освіти. Основні сучасні нормативні документи серед стратегічних завдань реформування освіти визначають: відхід від авторитарної педагогіки; створення умов для формування активної, самостійної, відповідальної, творчої особистості, здатної до самоосвіти, саморозвитку; забезпечення умов для реалізації та самореалізації сутнісних сил дитини у різних видах її діяльності. Про це свідчать положення Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», «Про дошкільну освіту» тощо. Формування такої особистості великою мірою залежить від готовності педагога здійснювати виховну роботу. Таким чином процес фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти є надзвичайно важливим та актуальним в умовах сьогодення і, зважаючи на сучасний рівень «вихованості» українського суспільства, потребує удосконалення.

Українська історико-педагогічна наука сьогодні переживає складний процес переосмислення наукових парадигм та пошуку нових теоретико-методологічних орієнтирів, що супроводжується посиленням наукового дискурсу та плюралізму думок. Історико-педагогічна наука не може продуктивно розвиватися без рефлексії, аналізу минулого, систематичного перегляду накопиченого досвіду. Вона покликана розкривати механізми розвитку систем, простежувати реконструкцію історичних явищ і подій педагогічної реальності, сприяти поліпшенню не тільки теоретичного рівня сучасної педагогіки, а проектуванню напрямів діяльності освіти майбутнього.

З огляду на вказане, актуальність сучасних історико-педагогічних досліджень зумовлена необхідністю перегляду усталених уявлень, пошуку нових педагогічних концепцій і зверненням учених до позитивного досвіду минулого, прагненням знайти в ньому відповіді на виклики сучасності.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Свідченням фундаментальності й актуальності роботи є її зв'язок з планом науково-дослідницької теми кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради при розробці теми «Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі впровадження сучасних освітніх технологій». Тема дисертації затверджена вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 9 від 25.02.2014 р.) й узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27.05.2014 р.).

Визначення основних параметрів дисертаційної роботи не викликає принципових зауважень. Відразу відзначимо, що виклад основного матеріалу дисертації логічний і послідовний та відзначається високим науково-теоретичним рівнем.

Дисертантка у строгій послідовності до логіки наукового пошуку коректно сформулювала науковий апарат, визначила мету і завдання роботи, використала адекватні методи дослідження, що дозволило їй досягнути поставлених цілей і завдань. Науково-пошукові дії Савченко Л.Л. мають обґрунтований характер, відповідають теорії і методології наукового дослідження.

Дисертанткою чітко сформульовані об'єкт, предмет, мета і завдання наукового пошуку, який спирається на ґрунтовну методологічну і нормативну основу.

Актуальність дисертаційного дослідження авторка доводить на теоретичному, науковому, історико-педагогічному та практичному рівнях.

Безумовно, сьогодні існує потреба створення цілісної демократично-орієнтованої системи виховного процесу в освітньому полі України, що вимагає ретельного дослідження механізмів, закономірностей, принципів, змісту, методів, суперечностей виховання крізь призму філософських, психолого-педагогічних наук та розширення прикладного аспекту підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Виконати поставлене завдання неможливо без переосмислення педагогічного досвіду минулого, який збагачує сучасну педагогіку новими фактами, дає змогу прогнозувати її майбутній розвиток.

На особливу увагу в цьому аспекті заслуговують теоретичні ідеї та практичний досвід підготовки вихователя закладу дошкільної освіти до патріотичного виховання в означеному хронологічному періоді.

Мета роботи, яку поставила перед собою дослідниця, полягає у – «комплексному вивченні теоретичних засад і практичного досвіду підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні (1985 р. – початок ХХІ ст.)» та серія завдань – зумовили логічну структуру дисертаційного дослідження, що складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

Реалізуючи завдання дослідження, дослідниця ґрунтує свої наукові міркування на фундаменті теоретико-методологічного опрацювання нормативних положень сучасної освіти, даних педагогіки, історії педагогіки.

Вагомість дисертаційного дослідження, здійсненого Савченко Л.Л., відзначається тим, що здійснено цілісний науковий аналіз проблеми підготовки майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні впродовж 1985 – 2012 років, представлено концептуальні характеристики підготовки майбутнього вихователя до патріотичного виховання у хронологічних межах дослідження. Відтак очевидно, що в роботі існують ознаки наукової новизни як фундаментального, так і прикладного рівня. Автор має власну концептуальну позицію щодо підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до реалізації виховних завдань та головних детермінант цього процесу, вважаючи, що

підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання – це складний та неперервний процес, який залежить від загальних тенденцій становлення держави на певному етапі суспільно-політичного розвитку.

Робота має практичне значення: вона полягає у тому, що її матеріали лягли в основу розробки програми спецкурсу «Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку», вони мають значний вплив на процес удосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження є перспективними і це також свідчить про його теоретичне та практичне значення.

Вважаємо, що наукові положення і висновки дисертаційного дослідження мають необхідний рівень достовірності, що забезпечується застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів, об'ємним фактичним матеріалом та його ретельним аналізом, дотриманням принципів історизму, об'єктивності, системності.

До найбільш істотних наукових результатів, особисто одержаних дисертанткою, належить:

1. Обґрунтування системи підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей дошкільного віку у педагогічних навчальних закладах України (1985 – 2012 рр.).
2. Аналіз суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних умов підготовки вихователів до патріотичного виховання дошкільників упродовж досліджуваного періоду.
3. Розробка періодизації підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні (1985 – 2012 рр.).
4. З'ясування змісту підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників.

5. Визначення науково-методичних основ педагогічного інструментарію підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей дошкільного віку у досліджуваній період.
6. Уточнення сутності базових понять дослідження («патріотизм», «патріотичне виховання», «підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дошкільників»).
7. Проектування нових ідей професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічних навчальних закладах.

Отже, положення про наукову новизну, практичне і теоретичне значення сформульовано переконливо і конкретно.

Список використаних джерел оформлено відповідно до існуючих вимог, серед них – 210 найменувань психолого-педагогічних джерел, із них 10 – іноземними мовами.

Достовірність і новизна наукових положень, сформульованих у дисертації, забезпечена достатнім ступенем обґрунтованості та повнотою викладу в 18 публікаціях, у тому числі: 6 – у фахових виданнях України; 1 закордонна публікація у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 6 – у збірках і педагогічних виданнях, 9 – апробаційного характеру, 2 навчально-методичні посібники (у співавторстві).

Кількість публікацій дисертанта свідчить про ґрунтовне опрацювання проблеми, високий рівень наукової підготовки, її наукову зрілість. Заслуговує схвалення активна участь у численних науково-практичних конференціях, семінарах і педагогічних читаннях, де здійснювалась апробація результатів дослідження.

Загалом, позитивно оцінюючи роботу, вважаємо важливим звернути увагу дисертанта на деякі **дискусійні питання та зауваження до неї:**

1. Вважаємо, що при аналізі ступеня дослідження проблеми майбутніх педагогів до патріотичного виховання та власне патріотичного виховання як педагогічної категорії дисертантка переобтяжує текст роботи

надмірним цитуванням. Натомість, на нашу думку, варто було б рельєфніше висловити власне ставлення до проблеми дослідження.

2. При розкритті науково-методичних основ змісту та педагогічного інструментарію підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників упродовж досліджуваного періоду дисертант більше уваги приділяє саме педагогічному інструментарію, тоді як змістові аспекти відображаються іноді більш стисло. На наш погляд, саме зміст є засадничою позицією визначення педагогічного інструментарію в підготовці вихователя до патріотичного виховання.
3. У другому розділі дисертантка аналізує діяльність низки педагогічних навчальних закладів з підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників. При цьому спостерігається певна диспропорція: якщо перший з виділених автором етапів підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дошкільників представлений цілою низкою педагогічних навчальних закладів, то характеризуючи другий етап, авторка зосереджується на відображенні досвіду діяльності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
4. Робота потребує окреслення певних перспектив патріотичного виховання дошкільників та підготовки вихователів до цього процесу в умовах сучасних суперечливих суспільних реалій та діяльності відповідних закладів освіти.
5. Авторка в роботі вказує на етнопедагогічне підґрунтя патріотизму та патріотичного виховання, однак у змісті роботи та списку використаних джерел ця позиція не отримала достатнього підтвердження.

Проте висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку поданої до захисту дисертації Савченко Людмили Леонідівни. Вцілому, вони не

знижують теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження з актуальної педагогічної проблеми. Робота містить багатоаспектний упорядкований матеріал і виконана на високому науковому рівні; вирізняється глибиною й обґрунтованістю; творчим підходом до розв'язання наукової проблеми; використанням комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних меті, завданням, дисертаційної роботи; характеризується позитивними результатами впровадження в навчальний процес закладів післядипломної освіти.

Автореферат дисертаційного дослідження, написаний відповідно до чинних вимог, відображає зміст і структуру дисертації, конкретизує уявлення про особливості проведеного дослідження та його результати. Отже, дисертація **Савченко Л.Л. «Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні (1985 – 2012 рр.)»**, є завершеною, самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі історії педагогіки і за актуальністю, змістом, обсягом, якістю оформлення, повнотою викладу відповідає вимогам п.п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Савченко Людмила Леонідівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

М.П. Пантюк